مجله مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی یزد
دوره سیزدهم، شماره۳ ، پاییز ۱۳۹۷
صفحه: ۲۵۹- ۲۵۲

Journal of Medical Education and Development
Vol.13, No.3, Autumn 2018
Pages: 252-259

فرصت بازاندیشی: حلقه مفقوده در آموزش بالینی

فاطمه کشمیری [۱]، پروانه عسکری [۲]، فاطمه بهرام نژاد [*]

چکیده

مقدمه: بازاندیشی یک جز حیاتی در فرایند یادگیری در آموزش بالینی معرفی شده است. هدف از بازاندیشی در فرایند یادگیری، ایجاد یادگیری معنی‌دار و عمیق و اصلاح عملکرد است. این مطالعه با هدف طراحی و اجرای آموزش مبتنی بر بازاندیشی در دوره کارآموزی دیالیز دانشجویان کارشناسی پرستاری انجام شده است.

روش کار: مطالعه حاضر در سال تحصیلی ۹۷-۱۳۹۶ انجام شده است. جامعه پژوهش شامل دانشجویان کارشناسی پرستاری در کارآموزی بخش دیالیز بیمارستان وابسته به دانشگاه علوم پزشکی تهران هستند. مداخله آموزشی در جلسات کارآموزی با ایجاد فرصت‌های برنامه‌ریزی شده برای بازندیشی در گروه‌های کوچک انجام شده و رضایت فراگیران در مداخلات انجام شده مورد بررسی قرار گرفت.

نتایج: نتایج مطالعات نشان داد، میزان رضایت‌مندی دانشجویان از بکارگیری موقعیت‌های بازاندیشی در آموزش بالینی با میانگین ۱۲/۲۴±۸۸/۵۶ در سطح خوب بود. همچنین در تجزیه و تحلیل متن سوالات باز با کمک آنالیز محتوای قرار دادی ۵ طبقه ظاهر شد. طبقات واکاوی ذهنی، خودپایشی، خلاقیت در یادگیری، تلذذ یادگیری و خودارزیابی بودند. در واقع دانشجویان معتقد بودند، با این رویکرد، به آنها فرصتی داده می‌شود تا مسئولیت‌پذیر شده و بطور فعال در فرایند یادگیری خود مشارکت کنند که این امر آنها را به سوی خلاقیت در یادگیری کمک می‌کند.

نتیجه گیری: نتایج مطالعه حاضر نشان داد، طراحی و اجرای فرصت‌های ساختارمند و برنامه‌ریزی شده‌ای همچون بازاندیشی در فرایند آموزش بالینی و در کارآموزی بخش‌های ویژه رضایت‌بخش بوده است. لذا، پیشنهاد می‌شود، برنامه‌ریزی برای فرصت‌های بازاندیشی در فرایند آموزش بالینی در رشته پرستاری لحاظ گردید.

واژه های کلیدی: بازاندیشی، دانشجوی پرستاری، کارآموزی، دیالیز

۱- استادیار، دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد، یزد، ایران.
۲- دانشجوی دکتری آموزش پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی تهران ،تهران، ایران.
۳- استادیار، دانشگاه علوم پزشکی تهران ،تهران، ایران.
* (نویسنده مسئول)؛ تلفن: ۰۹۱۳۳۹۷۴۸۵۶ پست الکترونیکی: bahrmanezhad@sina.tums.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۰۸/ ۰۴ تاریخ بازبینی: ۱۳۹۷/۰۸/۰۵ تاریخ پذیرش:۱۳۹۷/۰۹/۰۶

[Downloaded from jmed.ssu.ac.ir on 2026-11-21]

[DOI: 10.18502/jmed.v13i3.340]

مقدمه

امروزه عنصر بازاندیشی، به عنوان یک جز حیاتی در فرایند یادگیری در آموزش بالینی معرفی شده است که می‌تواند نقش مهمی در یادگیری موثر و عمیق داشته باشد. بازاندیشی، فرایندی فراشناختی است که قبل، حین و بعد از موقعیت‌ها رخ می‌دهد و موجب ایجاد درک عمیق‌تر از موضوع و افزایش خوداگاهی از توانمندی‌های فردی و برخورد بهتر با مواجهات آینده، می‌شود. این عنصر را می‌توان به عنوان یک استراتژی آموزشی در نظر گرفت، که از طریق ایجاد ارتباط بین تجربیات قبلی فراگیران با موقعیت فعلی، سبب تلفیق آموخته‌های تئوری و عملکرد بالینی آنها می‌شود. دونالد شون دو مفهوم Reflection-on-action و Reflection-in-action را مطرح کرد (۱). وی معتقد است، تجربیات قبلی و فعلی یادگیرنده، در ماندگاری یادگیری نقش دارند. براساس اندیشه-هایشان هدف از بازاندیشی در فرایند یادگیری، ایجاد یادگیری معنی‌دار، عمیق و اصلاح عملکرد است. وقتی که بازاندیشی نسبت به عملکرد حرفه ای رخ دهد به آن "بازاندیشی عملکردی" گفته می‌شود (۲). این نوع بازاندیشی در آموزش بالینی اهمیت زیادی دارد و لازم است، در فرایندهای آموزشی در محیط‌های بالینی مورد حمایت قرار گیرد. به عبارتی دیگر، در فرایند آموزش بالینی، فراگیران با بازاندیشی بر تجربیات شخصی می‌توانند، دانش و مهارت‌های بالینی خود را تقویت کنند و توانمندی خود را برای رویارویی با موقعیت‌های بالینی مشابه در آینده شکل دهند. بنابراین می‌توان گفت تفکر و عملکرد، از طریق بازاندیشی، آگاهانه‌تر می‌شوند و موجبات بهبود یادگیری در بالین را فراهم می‌کند (۳).

بازاندیشی و بکارگیری آن یکی از شیوه‌های بنیادین آموزشی در آموزش بالینی پرستاری بوده که از سال ۲۰۰۰ بطور وسیعی در آموزش بالینی نیز بکار گرفته شده است. فراگیران در بازاندیشی، پنج مرحله خودآگاهی، تشریح، تحلیل نقادانه، سنتز و ارزشیابی طی می‌کنند (۴). در این روش، فرد به تجربیات قبلی خود مراجعه نموده و با توجه به آن‌چه در موقعیت فعلی وجود دارد، به جمع‌آوری اطلاعات و تجزیه تحلیل آنها می پردازد. نقش مربی در این راستا، راهنمایی و ارائه بازخورد مناسب می‌باشد (۵). بازخورد صحیح مربی سبب تقویت توانایی خودتنظیمی و خودارزیابی دانشجویان می‌گردد (۶). باتوجه به اینکه یکی از اهداف آموزش بالینی، قابلیت استفاده از تئوری در عمل توسط فراگیران و بهبود استدلال و توانایی تصمیم‌گیری آنان است، استفاده از فرایند بازاندیشی کمک‌کننده است. این در حالی است که یکی از مهم‌ترین چالش‌های آموزش بالین، کیفیت روش‌های یاددهی -یادگیری است که مهمترین تاثیر را بر میزان یادگیری عمیق و معنادار دانشجویان بر جا می گذارد (۷). مطالعات انجام شده در ایران، در خصوص آموزش‌های بالینی نشان می‌دهد که این آموزش‌ها اثربخشی لازم را ندارند (۸, ۹). علاوه بر آن رضایتمندی دانشجویان پرستاری از آموزش بالین در سطح متوسط تا پایین می‌باشد (۱۰, ۱۱). لذا شیوه-های آموزش در بالین نیازمند تغییر بوده (۹) و مدرسین پرستاری نیازمند بکارگیری سبک‌های نوین تدریس در محیط-های بالین به منظور، بکارگیری راهبردهای خلاقانه یاددهی یادگیری می‌باشند (۱۲). این امر به ویژه در آموزش دانشجویان کارشناسی پرستاری به علت تغییرات سریع محیط‌های مراقبتی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. کارآموزی و کارورزی در آموزش بالینی رشته‌های مختلف، به‌ویژه رشته پرستاری به عنوان دوره طلایی شناخته شده است که چگونگی اجرا و کیفیت آموزش بالینی در دوره‌های مذکور می‌تواند در کارآمدی و توانمندی دانش‌آموختگان نقش به سزایی داشته باشد (۱۳). با نگاه نقادانه‌ای نسبت به دوره‌های آموزش بالینی می توان گفت، عمدتا در آموزش بالینی فرصت مشاهده، گزارش‌دهی و انجام کار فراهم می‌شود اما فرصت‌های آموزشی برای تحلیل، تفسیر، استدلال و بازاندیشی کمتر مورد توجه قرار می‌گیرد. ایجاد موقعیت‌های آموزشی برای بازاندیشی مانند داستان‌گویی، بحث گروهی، فلش کارت، کارپوشه و راهبردهایی مثل ارائه بازخورد و ایجاد زمینه یادداشت‌برداری‌های بازاندیشی می‌توانند به تدریس و تقویت بازاندیشی کمک کنند. اما با نگاهی به برنامه‌های کارآموزی و کارورزی می‌توان دریافت که فرصت

[Downloaded from jmed.ssu.ac.ir on 2026-11-21]

[DOI: 10.18502/jmed.v13i3.340]

برنامه‌ریزی شده‌ای برای آموزش مبتنی بر بازاندیشی و رشد مهارت‌های مرتبط با آن در نظر گرفته نشده است. درحالی‌که می‌توان با طراحی ابزارها و روش‌های مرتبط آموزش بالینی را کارآمدتر کرد. استفاده از رویکردهای نوین به منظور ایجاد یادگیری موثر در بخش‌های ویژه که به دلیل حساسیت‌های موجود، محدودیت‌هایی در مشارکت فراگیر در فرایندهای درمانی-آموزشی دارند، اهمیت دوچندانی می‌یابد. در مطالعه حاضر تلاش شده است موقعیت‌های بازاندیشی به صورت برنامه‌ریزی شده در کارآموزی دیالیز برای دانشجویان پرستاری طراحی و اجرا گردد.

روش کار

نوع مطالعه: مطالعه حاضر به صورت مطالعه نیمه تجربی تک گروهی طراحی شده است. این مطالعه در بیمارستان آموزشی دانشگاه علوم پزشکی تهران در سال ۹۷-۱۳۹۶ انجام شده است.

شرکت کنندگان: ۲۸ دانشجوی کارشناسی پرستاری در عرصه، در گروه‌های ۵ نفره در کاراموزی بخش دیالیز را شرکت کردند. ۵۷٪ آنها مرد بوده و ٪۷۸ و ۴۷ مجرد بودند. هیچ یک از دانشجویان تجربه آموزشی مبتنی بر بازاندیشی را نداشتند.

مداخله آموزشی: برای اجرای مطالعه، در ابتدا جلسات آماده سازی جهت آشناسازی فراگیران با بازاندیشی و فرایند آموزش مبتنی بر آن بالین برگزار شد. در این کارگاه اهداف و پیامدهای مورد انتظار از فراگیران در کارورزی تبیین شد. همچنین، آموزش در رابطه با اصول بازاندیشی و چگونگی بکارگیری از آن در فرایند یاددهی-یادگیری ارائه شد. این کارگاه ۴ ساعت به طول انجامید. در پایان، گروه‌های کوچک فراگیران به تمرین بازاندیشی براساس پدیده گیبس پرداختند و تجربیات فراگیران در فرم‌های بازاندیشی نوشته شد. سپس این تجربیات فراگیران بازاندیشی‌ها در گروه‌های بزرگتر مطرح شده و بازخوردهای را از همتایان و تسهیل‌گر جلسه دریافت کردند. در فرایند اجرای مداخله، جلسات اول با هدف آشنایی فراگیران با بخش و بیماران بستری در آن انجام شد و فراگیران با فرایندهای درمانی و مراقبتی در بخش آشنا شدند. علاوه بر این موارد بالینی مشابهی که در واحدهای قبلی تئوری مورد مطالعه قرار داده بودند، مرور شد. باتوجه به اینکه دانشجویان مطالب تئوری را گذرانده بودند، از فراگیران خواسته شد فرم‌های بازاندیشی را بر اساس تجربیات قبلی انجام دهند.

در هر یک از جلسات کارورزی، برای هر فراگیر یک بیمار تعیین شد که تحت نظارت مربی، انجام مراقبت‌های پرستاری بیماران انجام دهد. برای فراگیران جهت انجام مراقبت‌های پرستاری، تکمیل سیر بیماری، سیر آزمایشات تغییرات متابولیسمی، فرصتی برای جست‌وجو و بررسی متون فراهم شد. هر دانشجو در طول روز موظف بود که از یک بیمار همودیالیز مراقبت کند، دستگاه بیمار را set و Prim کند. در خصوص پروفایل دستگاه، دور پمپ، انتخاب صافی و محلول دیالیز، مدیریت عوارض حین دیالیز، جداسازی مریض از دستگاه و آموزش به بیمار و خانواده وی تصمیم گیری کند. شیوع بیماری‌های مزمن کلیه و اختلال پیشرونده در کارکرد کلیه، در حدود دو میلیون نفر در دنیا گزارش شده و سالانه ۵ درصد به این آمار اضافه می‌شود. یکی از مهم‌ترین درمان‌های جایگزین در مراحل انتهایی بیماری‌های کلیوی، استفاده از دیالیز (همودیالیز و دیالیز صفاقی) است. بنابراین آموزش بالینی دانشجویان در این بخش شامل شناخت انواع دیالیز، مکانیسم دیالیز صفاقی، ماشین همودیالیز، تشخیص مایع و صافی مناسب دیالیز، دسترسی به گردش خون، انواع همودیالیز، عوارض حاد و مزمن همودیالیز و کنترل این عوارض است (۱۴). لازم به ذکر است که آموزش همه این مراحل تحت نظر مربی و پرستار مربوطه انجام شد. همچنین هر دانشجو موظف بود، براساس فرایند پرستاری به بررسی نیازهای بیمار بپردازد و فرایند پرستاری با تاکید بر آموزش به بیمار، مداخلات پرستاری را برای بیمار انجام دهد. در صورت امکان حضور دانشجویان در جلسات گزارش صبحگاهی جهت بررسی بیشتر فراهم شد. در پایان هر جلسه دانشجویان در گروه‌های کوچک (۵ نفره) مورد بالینی خود را معرفی و اقدامات انجام شده، برای بیمار را مورد

[Downloaded from jmed.ssu.ac.ir on 2026-11-21]
[DOI: 10.18502/jmed.v13i3.340]

بحث قرار می‌دادند. مباحث تشخیصی، درمانی، مراقبتی و موضوعات اخلاقی در این جلسات مورد بحث قرار می‌گرفت. درصورتی‌که مباحث کامل بود، توسط مربی جمع‌بندی انجام شد و در صورت وجود ابهام و ضعف فراگیران در پاسخ‌دهی به ابعاد مختلف مورد مطرح شده، فرصت بیشتری برای بررسی متون به آنها داده می‌شد و مورد بالینی مطروحه در جلسه بعدی بررسی و جمع‌بندی می‌شد. در پایان هرجلسه فرم بازاندیشی نیمه ساختارمند توسط فراگیران تکمیل شد. در این فرم به سوالاتی برای هدایت فرایند بازاندیشی مورد پرسش قرار گرفت پرداخته شده بود (جدول ۱). این فرایند در طول همه جلسات کارورزی انجام شده است.

ابزار ارزیابی: نظرات فراگیران در رابطه با دوره کارآموزی با استفاده از فرم نظرسنجی با ۱۰ سوال بسته و ۴ سوال باز جمع اوری شد. نحوه نمره دهی سه گزینه ای (بله، خیر و تاحدودی) بود. سوالات در خصوص تناسب بازخورد با اهداف بخش دیالیز، منصفانه بودن، عینی بودن، ارائه بازخورد درحین کارورزی و نقش آن در یادگیری، ارائه بازخورد توسط مربی و همتایان آموزشی بود. رضایت‌مندی خوب (۷۰ <)، متوسط (۴۰ تا ۷۰) و ضعیف (۴۰>) بود. ۴ سوال باز و بدون ساختار با کمک آنالیز محتوای قراردادی تجزیه و تحلیل شدند.

ملاحظات اخلاقی: این پژوهش در کمیته اخلاق دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد با کد IR.SSU.REC1399.204 مورد تایید قرار گرفته است.

نتایج

نتایج مطالعات نشان داد، میزان رضایت‌مندی دانشجویان از بکارگیری موقعیت‌های بازاندیشی در آموزش بالینی با میانگین ۱۲/۲۴±۸۸/۵۶ در سطح خوب بود. همچنین در تجزیه و تحلیل متن سوالات باز با کمک آنالیز محتوای قرار دادی ۵ طبقه ظاهر شد. طبقات واکاوی ذهنی، خودپایشی، خلاقیت در یادگیری، تلذذ یادگیری و خودارزیابی بودند. در واقع دانشجویان معتقد بودند، با این رویکرد، به آنها فرصتی داده می‌شود تا مسئولیت‌پذیر شده و بطور فعال در فرایند یادگیری خود مشارکت کنند که این امر آنها را به سوی خلاقیت در یادگیری کمک می‌کند.

بحث

بازاندیشی به عنوان یک مفهوم اساسی در فرایند یادگیری محسوب می‌شود که در آموزش بالینی مغفول مانده است. در این مطالعه فرصت بازاندیشی در دوره کاراموزی بصورت ساختارمند و برنامه‌ریزی شده اجرا شده است. نتایج نشان داد، رضایت فراگیران مطلوب بوده است. به نظر می‌رسد بازاندیشی در آموزش بالینی دانشجویان پرستاری می‌تواند در ایجاد فرصت‌های یادگیری معنی‌دار و موثرکمک کننده باشد.

بازاندیشی به عنوان شیوه‌های بنیادی آموزش است که در ارتقاء سطح آگاهی و مهارت در موقعیت‌های بالینی موثر شناخته شده است. نظر به اهمیت تأکید بر روش‌های فعال و دانشجو محور در یادگیری و لزوم مشارکت فراگیران در فرآیند آموزش جهت کسب توانمندی‌ها و شایستگی‌های حرفه‌ای و ایجاد احساس لذت‌بخش یادگیری در بین فراگیران، استفاده از فرصت‌های بازاندیشی ساختارمند در آموزش بالینی توصیه می‌شود. نتایج مطالعه حاضر نشان داد، فراگیران از دوره کاراموزی توام با بازاندیشی رضایت داشته‌اند و معتقد بودند با این رویکرد Henderson و همکاران در مطالعه مروری اظهار داشتند، نوآوری در محیط‌های بالینی باعث ماندگاری یادگیری شده و به ارتقای کیفیت ارائه خدمات جامع‌نگر می‌شود (۱۷). همچنین Ironside معتقد است که تنوع در یادگیری و کمک گرفتن از رویکردهای نوین در امر یادگیری علاقه‌مندی دانشجویان را برای یادگیری افزایش داده و دانشجویان را به نوآوری هدایت می‌کند (۱۸) Bulman. و همکاران در مطالعه‌ای در سال ۲۰۱۲ بیان کردند بازاندیشی به خلاقیت، ایجاد تفکر نقادانه و یادگیری فعال دانشجویان کمک می‌کند. بازاندیشی در واقع تلفیق علم و عمل است و به بهبود کار دانشجویان کمک می‌کند (۱۹). در مطالعه عابدینی نتایج نشان داد ٪۸۴/۳ دانشجویان پرستاری سال آخر در کارآموزی در عرصه پرستاری

[Downloaded from jmed.ssu.ac.ir on 2026-11-21]

[DOI: 10.18502/jmed.v13i3.340]

کودکان، بازاندیشی را در افزایش حس توانمندی و اعتماد به نفس موثر می‌دانستند (۲۰). در این مطالعه، استفاده از این روش در آموزش بالینی دانشجویان رشته پرستاری توصیه شده است. شکل‌گیری اعتماد به نفس، تثبیت دانش، تسهیل یادگیری را به عنوان تجربه بکارگیری بازاندیشی ژورنالی دانشجویان پرستاری در بخش‌های زایمان در مطالعه کیفی Al-kofy تبیین شده است. در این مطالعه، فراگیران معتقد بودند، عمق یادگیری با کمک بازاندیشی بهبود یافته و تداوم بیشتری دارد. لذا ضرورت دارد، در آموزش دانشجویان پرستاری به‌خصوص در آموزش بالینی از رویکردهای بازاندیشی برای افزایش مهارت‌های بالینی استفاده کرد (۱۵). همچنین Kim و همکاران در سال ۲۰۱۸ مطالعه‌ای با هدف ارزیابی تاثیر بازاندیشی انتقادی بر افزایش تفکر انتقادی، عملکرد شغلی و شایستگی ارتباطی پرستاران مبتدی در محیط‌های بالینی انجام دادند. در این مطالعه در گروه مداخله آموزش‌های لازم در خصوص بازاندیشی اجرا شد و بعد از آن تشویق شدند تا در طی مراقبت از بیماران این فرایند بازاندیشی استفاده کنند. پس از ۶ ماه، نتایج مطالعه وی نشان داد که اختلاف آماری معنی‌داری بین گروه مداخله و کنترل درخصوص عملکرد شغلی، صلاحیت ارتباطی وجود داشته است، که موید لزوم توجه به بازاندیشی انتقادی برای کار در بالین است. در واقع با کمک بازندیشی تلفیق تئوری با تجربه همراه می‌شود و منتج به مراقبت اثربخش از بیمار می‌شود (۱۶). در مطالعه حاضر بازاندیشی به عنوان یک فرصت برنامه‌ریزی شده در مطالعه حاضر مدنظر قرار گرفته شد تا فرایند یادگیری را به فرایند چرخه‌ای یادگیری تجربی نزدیک‌تر سازد. با بکارگرفتن این رویکرد می‌توان، به ایجاد تفکر نقادانه و تقویت استدلال بالینی دانشجویان پرستاری در بالین کمک کرده که نیاز به بررسی مطالعات بیشتر دارد

نتیجه گیری

نتایج مطالعه حاضر نشان داد، طراحی و اجرای فرصت‌های ساختارمند و برنامه‌ریزی شده‌ای همچون بازاندیشی در فرایند آموزش بالینی و در کارآموزی بخش‌های ویژه رضایت‌بخش بوده است. لذا، پیشنهاد می‌شود، برنامه‌ریزی برای فرصت‌های بازاندیشی در فرایند آموزش بالینی در رشته پرستاری لحاظ شود. و بدین طریق فاصله تئوری و بالین به حداقل برسد.

تقدیر و تشکر

نویسندگان بر خود لازم می‌دانند از همکاری شرکت‌کنندگان در مطالعه تقدیر به عمل آورند. این پروژه با حمایت معاونت تحقیقات و فناوری دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد با شماره ۷۶۳۳ انجام شده است.

References

1- Schön DA. ***The reflective practitioner: How professionals think in action***: Routledge; 2017.

2- Moon JA. ***Reflection in learning and professional development***: Theory and practice; Routledge; 2013.

3- Erlandson P, Beach D. ***The ambivalence of reflection–rereading Schön***. Reflective Practice 2008; 9(4): 409-21.

4- Abedini Z, Jafar Begloo E, Raeisi M, Dadkhah Tehrani T. ***Effectiveness of Reflection in Clinical Education: Nursing Students'Perspective***. Iranian Journal of Nursing 2011; 24(71): 74-82.[persain]

5- Sedaghati M, Ezadi A. ***Effectiveness Of Reflection In Clinical Education Based On Nursing Students ,Perspective In Islamic Azad University-Tonekabon In 2013***. The Journal of Urmia Nursing and Midwifery Faculty 2014; 12(3): 221-9.[persain]

6- Garneau AB. ***Critical reflection in cultural competence development: A framework for undergraduate nursing education***. Journal of Nursing Education 2016; 55(3): 125-32.

[Downloaded from jmed.ssu.ac.ir on 2026-11-21]

[DOI: 10.18502/jmed.v13i3.340]

7- Aliafsari Mamaghani E, Zamanzadeh V. ***Nursing Clinical Education Challenges***. Journal of Medical education development 2017 ;10(25): 68-81.[persain]

8- Elahi N, Alhani F, AhmadiF. ***Effective Education: Perceptions and Experiences of Nursing Students***. Iranian Journal of Medical Education 2012; 12(2): 110-9.

9- Khodaveisi M, Pazargadi M, Yaghmaei F, Majd H. ***Requirements for Effective Evaluation in Nursing Education: A Qualitative Study***. Iranian Journal of Medical Education 2011; 11(6): 648-63.

10- Admi H, Moshe-Eilon Y, Mann M. ***Nursing students' stress and satisfaction in clinical practice along different stages: A cross-sectional study***. Nurse education today 2018; 68(9): 86-92

11- Pournamdar Z, Salehiniya H, Shahrakipoor M, Sohrabzade S. ***Nurse and Midwifery Students' Satisfaction of Clinical Education in Hospitals of Zahedan***. journal of Research in Medical education 2015; 8(2): 45-51 [persian]

12- Sevenhuysen S, Thorpe J, Molloy E, Keating J, Haines T. ***Peer-assisted learning in education of allied health professional students in the clinical setting: a systematic review***. Journal of allied health 2017; 46(1): 26-35.

13- Hosseiny N, Karimi Z. ***The situation of clinical education based on nursing students' opinion in Yasuj Nursing and Midwifery School***. Iranian Journal of Medical Education 2005; 5(2): 171-5.

14- Hudson D, Dunbar-Reid K, Sinclair PM. ***The incorporation of high fidelity simulation training into hemodialysis nursing education: part 2-a pictorial guide to modifying a high fidelity simulator for use in simulating hemodialysis***. Nephrology Nursing Journal 2012; 39(2): 119.

15- Al-Kofahy L, James L. Clinical Reflection: The experience of Nursing Students in the Obstetric Unit. International Journal of Nursing & Clinical Practices 2017; 4(2): 243-9.

16- Kim YH, Min J, Kim SH, Shin S. ***Effects of a work-based critical reflection program for novice nurses***. BMC medical education 2018; 18(1): 1-6.

17- Henderson A, Cooke M, Creedy DK, Walker R. ***Nursing students' perceptions of learning in practice environments: a review***. Nurse education today 2012; 32(3): 299-302.

18- Ironside PM, McNelis AM, Ebright P. ***Clinical education in nursing: Rethinking learning in practice settings***. Nursing Outlook 2014; 62(3): 185-91.

19- Bulman C, Lathlean J, Gobbi M. ***The concept of reflection in nursing: qualitative findings on student and teacher perspectives***. Nurse Education Today 2012; 32(5): 8-13.

20- Abedini Z, Raeisi M. ***Effectiveness of Reflection in Clinical Education: Nursing Students' Perspective***. Iran Journal of Nursing 2011; 24(71): 74-82.

[Downloaded from jmed.ssu.ac.ir on 2026-11-21]

[DOI: 10.18502/jmed.v13i3.340]

Opportunity to reflection: The missing link in clinical education

Keshmiri F (PhD) [1]***, Asgari P (MSc)*** [2]***, Bahramnezhad F (PhD)*** *[3]

[1]. *Assistant Professor, Shahid Sadoghi Yazd University of Medical Sciences, Yazd, Iran*
[2]. *PhD. Candidate, School of Nursing and Midwifery, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran*
[3]. *Assistant Professor, School of Nursing and Midwifery, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran*

Received: 26 Oct 2018 ***Revised:*** 27 Oct 2018 ***Accepted:*** 27 Nov 2018

Abstract

Introduction: Reflection is introduced as a critical component in learning process in clinical education. This study aimed to design and implement education based on reflection in dialysis internship program for undergraduate students.

Method: The present study was conducted in year of 2017-2018. The population of this study included nursing undergraduate students under dialysis internship program in hospitals affiliated to Tehran University of Medical Sciences. The intervention was carried out in internship sessions by creating planned opportunities for rethinking in small groups and satisfaction of learners was investigated in interventions.

Results: The results showed that satisfaction of students regarding the use of reflection situations in clinical education was good with a Mean±SD of 88.56±12.24. Also, in text analysis, open-ended questions were explained with the 5-step conventional content analysis including mental examination, self-monitoring, innovation in learning, learning pleasure, and self-assessment.

Conclusion: The findings of the present study showed that design and implementation of structured and planned opportunities such as reflection in clinical education process and internship were satisfactory. Therefore, it is suggested to consider planning for reflection opportunities in clinical education proves in nursing.

Keywords: Reflection, Nursing student, Practicum, Dialysis

[Downloaded from jmed.ssu.ac.ir on 2026-11-21]

[DOI: 10.18502/jmed.v13i3.340]

This paper should be cited as:

Keshmiri F, Asgari P, Bahram nezhad F.***Opportunity to reflection: The missing link in clinical education*** **.** J Med Edu Dev; 13(3): 252-259

**** Corresponding Author: Tel: +989133974856, Email: Bahramnezhad@sina.tums.ac.ir***